

Advokaadibüroo RASK

ÜLEVAADE TÖÖALASE VILEPUHUJA KAITSE REGULATSIOONIST

Töölasest Euroopa Liidu õiguse rikkumisest teavitaja kaitse seadusega (TÕRTKS), mis jõustus 01.09.2024, luuakse töölase tegevusega teatavaks saadud rikkumisest teavitaja kaitse tingimused ja ulatus. Kohustatud isikutel tuleb luua seaduses ettenähtud nõuetele vastav asutusesisene teavituskanal ning määrata seda haldav isik või üksus. Asutusesiseste teadete menetlemise protsessi kirjeldamiseks tasuks luua kas eraldi teadete menetlemise juhend või täiendada vastavalt töökorralduse reegleid. Eeltooduga seoses tuleb muuta ka teavituskanalit haldavate ja rikkumisteateid menetlevate isikute lepinguid ja/või teenistusjuhendeid, täiendades neid uute kohustustega. Sisse seatud teavituskanalisti tuleb töötajaskonda teavitada.

Teatud asutustel tuleb lisaks luua ka asutuseväline teavituskanal. Selline kohustus on riigiasutuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse asutustel, millele on seadusega antud pädevus rikkumiste suhtes riikliku, haldus- või teenistusliku järelevalve teostamiseks või süüteo menetlemiseks. Sisuliselt on need asutused, kes seadusest tulenevalt juba täna mingit liiki rikkumisi menetlevad või kes mingi valdkonna üle järelevalvet teostavad. Sellisteks asutusteks on näiteks Keskkonnaamet, Päästeamet, Tööinspektsioon jt.

TÕRTKSis ettenähtud nõuete rikkumisel on juriidilisele isikule võimalik määrata trahvi kuni 100 000 eurot. Trahvid on ette nähtud ka füüsilistele isikutele. Trahvide määramise õigus on Politsei- ja Piirivalveametil. Seaduses ettenähtud nõuete rikkumisi menetletakse süüteomenetluses.

Täpsemalt

Asutusesisese teavitamise jaoks tuleb luua vähemalt üks turvalist ja konfidentsiaalset teavitamist võimaldav kanal, mis peab võimaldama isikutel teavitada rikkumistest kirjalikult ja/või suuliselt, nt e-kirja või veebiplatvormi kaudu. Samuti võivad teavitajad teavitusi edastada teavitaja otsese juhi kaudu.

Asutusesisese teavituskanali loomise kohustus on:

1. omavalitsusüksuse ametiasutusel ja selle hallataval asutusel, kus on 50 või enam teenistujat, või kohaliku omavalitsuse üksusel, kus elab 10 000 või enam elanikku;
2. juriidilisel isikul, kellel on vähemalt 50 töötajat;
3. valitsusasutus Vabariigi Valitsuse seaduse tähenduses; Riigikogu Kantselei; Vabariigi Presidendi Kantselei; Riigikontroll; Õiguskantsleri Kantselei; kohus; soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei; ning nende hallatavatel asutustel;
4. Finantsinspektsiooni seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud riiklikul finantsjärelevalve subjektil.

Seejuures märgime, et teavituskannali loomise tähtaeg juriidilistel isikutel, kellel on 50-249 töötajat, on **01.01.2025**. See aga tähendab, et kõigil teistel eelpool viidatud subjektidel on kohustus asutusesisene teavituskannal sisse seada juba alates **01.09.2024**.

Asutusesiseseid teavituskannaleid võivad jagada või ühiselt hallata (tegemist on õiguse, mitte kohustusega):

1. omavalitsusüksuse ametiasutused ja nende hallatavad asutused;
2. riigi ametiasutused ja nende hallatavad asutused.
3. eraõiguslikud juriidilised isikud, kus on kuni 249 töötajat;
4. kontserni kuuluvad ettevõtjad.

Asutusesisest teavituskannalit haldamiseks tuleb määrata isik või üksus, kes vastutab:

1. rikkumisteadevaste vastuvõtmise eest;
2. teavitajaga ühenduse hoidmise ja talle tagasiside andmise ning vajaduse korral täiendava teabe küsimise eest; ja
3. järelmeetmete rakendamise teavitamise eest. Praktikast on selleks tavaliselt personali- või kommunikatsiooni osakond.

Tuleks läbi mõelda ning luua süsteem ja juhend, kuidas rikkumisteadevaste menetletakse (sh kuidas tagada teavitajale konfidentsiaalsus). Juhendi koostamisel tuleks mh arvestada seaduses ettenähtud nõudeid, mh teavitamise/vastamise tähtaegu. Samuti läbi mõelda, kes rikkumise menetleb ning kuidas see protsess eluliselt selliselt korraldada, et see vastaks kõigile seaduses ettenähtud nõuetele. Seadus lubab süsteemi rajada ka selliselt, et vastuvõtja ja menetleja on erinevaid isikud. Ainult ühe isiku määramist me senise praktika pinnalt kindlasti ei soovita. Seda lisaks võimalike huvide konfliktide vältimisele ka ainuüksi puhkuste, võimalike haigestumiste jm puudumiste tõttu.

Asutusesisese teavituskannali loomise järgselt tuleks sellest **teavitada ka töötajaid**, näiteks e-kirja teel.

Lisaks eeltoodule on TÕRTKS § 6 lõikes 1 nimetatud pädevatel asutustel kohustus luua ka asutuseväline teavituskannal. Siis tuleb määrata ka selle haldamiseks pädev isik või üksus ning kehtestada nende rikkumisteadevaste vastuvõtmise ning järelmeetmete võtmise nõuded, mis tuleb avaldada oma veebilehel. Nimetatud nõuete muutmise vajadust peab pädev asutus hindama vähemalt iga kolme aasta järel.

Kohustatud isikud, kes takistavad rikkumisest teavitamist või rakendavad teavitaja vastu survemeetmeid või rikuvad teavitaja konfidentsiaalsust, **võib karistada kuni 100 000 eurose trahviga**. Lisaks on karistatavad ka rikkumisest teavitamise ning survemeetmete rakendamise katsed, aga ka teavitaja poolt teadvalt valekaebuste esitamine.

Eeltooduga seotud dokumentide koostamiseks, nõustamiseks või koolituse tellimiseks võta ühendust:

partner, vandeadvokaat **Annika Vait** >>
annika.vait@rask.ee

vandeadvokaat **Kai Villemson** >>
kai.villemson@rask.ee

partner, vandeadvokaat **Villy Lopman** >>
villy.lopmann@rask.ee

